

1-мавзу. “Махсус фанлари ўқитиш методикаси” фанининг педагогика фанлари соҳасида тутган ўрни.

Режа:

1. Фаннинг мақсади ва вазифалари.
2. Таълим соҳасида Давлат сиёсатининг асосий тамойиллари.
3. Махсус фанларнинг ўзига хос хусусиятлари.

1. Фаннинг мақсади ва вазифалари

Ўзбекистон Республикаси биринчи Президентининг, “Таълим-тарбия ва кадрлар тайёрлаш тизимини тубдан ислоҳ қилиш, баркамол авлодни етказиш тўғрисида”ги Фармони (08.10.1997), “Таълим тўғрисида”ги қонун ва “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури”ни ҳаётга тадбиқ этиш – давлат сиёсатининг устувор йўналишларидан бирига айланди. Ушбу дастурий ҳужжатларда кадрларнинг мамлакатимизни иқтисодий раванқ топишини таъминлашда ҳал қилувчи рол ўйнаши ҳисобга олинган.

Шу нуқтаи назардан келиб чиқиб мамлакатимизда таълим тизимини ислоҳ қилишнинг қонун-қоидаларига амал қилган ҳолда турли йўналишлар бўйича педагоглар тайёрлашга киришилди. Шу жумладан, техника соҳаси учун профессионал педагоглар тайёрлаш ҳам қўйилган вазифани амалга оширишнинг муҳим бўғини ҳисобланади.

Келажакда эришишимиз лозим бўлган буюк мақсадларга етишиши учун энг аввало юқори малакали, замон талабига жавоб берадиган мутахассис кадрлар тайёрлашимиз керак.

“Биз олдимизга қандай вазифа қўймайлик, қандай муаммони ечиш зарурияти туғилмасин, гап охир-оқибат барибир кадрларга бориб тақалаверади. Муболағасиз айтиш мумкинки, бизнинг келажакимиз, мамлакатимизкелажакги ўрнимизга ким келишига ёки бошқачароқ айтганда, қандай кадрларни тайёрлашга боғлиқдир”. (Каримов И.А. Баркамол авлод орзуси. – Т.: “Шарқ”, 1998, 83-бет).

Билимдон мутахассис кадрларни тайёрлаш, инсон салоҳиятини юзага чиқариш эса ҳар жиҳатдан устозларга, уларнинг билимдонлик билан ўқитиш жараёнини ташкил қилиши ва дарс беришига боғлиқ. Шунинг учун ҳам ўқув жараёнини ташкил этиш, талабаларнинг чуқур билим олишига ёрдам берувчи ўқув услубларини қўллашга алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Ҳозирги даврда ўқув жараёнини ташкил этиш ўқитувчидан фақат чуқур билимгина эмас, балки педагогик маҳоратга эга бўлишларини, дарс беришнинг турли методларини билишни ҳамда ўз устида тинмай ишлашни талаб қилади.

“Махсус фанларини ўқитиш методикаси” фанининг мақсади магистрантларни кимёвий ва озиқ-овқат технологиясига оид мутахассислик фанларини ўқитиш методлари, шакллари, ўқув жараёнини ташкил қилиш усуллари, дарсларда илғор педагогик ва ахборот технологияларидан

фойдаланиш йўллари билан таништириш, уларда таълим жараёнини самарали ва қизиқарли қилиб ташкил этиш бўйича билим, кўникма ва малакаларини шаклланиш ҳисобланади.

“Махсус фанларини ўқитиш методикаси” фанининг предмети – бу дарс бериш жараёнидир.

“Метод” атамаси юнонча “methodos – тадқиқот ёки билиш йўли, назария, таълимот” сўзидан келиб чиққан бўлиб – тадқиқот йўли, ҳақиқатга интилиш, билиш, ҳаракат қилиш йўллари, кутилаётган натижага эришиш усули маъносини англатади. Метод деганда воқеликни амалий ёки назарий ўзлаштириш усуллари тушунилади. Фаолиятнинг турли жабҳаларини ўрганишни қамраб олгани ҳолдаилмий билиш ва унинг усуллари методиканинг асосий йўналишидир. Унда таълим ва тарбия бериш усуллари асосий ўринда туради. Одатда методика (услугият) деганда илмий билиш фаолиятининг шакллари ва методлари мажмуи ҳақидаги фан тушунилади. Бу – назарий жиҳатдан қўйилган мақсадга етиш, ҳақиқатни, реалликни, фаолиятни назарий ёки амалий билиш, ўрганишнинг усуллари ёки оперпсиялари мажмуидир.

Педагогик амалиётда, анъанага мувофиқ, ўқув-тарбиявий мақсадларга эришиш учун қўлланилаётган, тартибга солинган фаолият усули метод деб тушунилади. Бунда ўқитувчининг ўқитиш фаолияти усуллари билан ўқувчининг ўқиш фаолиятининг усуллари бир-бирига боғлиқлиги таъкидланади.

Ўқитиш методи қуйидагича тавсифланади: ўқитишнинг мақсади, ўзлаштириш усули, ўқув жараёни қатнашчилари (ўқитувчи, ўқувчи, талаба)нинг ўзаро муносабати.

Ўқитиш методикаси тушунчаси:

а) педагогнинг ўқитиш усуллари ва ўқувчининг ўқиш усуллари ҳамда ўқувчининг ўқитувчи билан ўзаро боғланганлиги;

б) ўқитишдан кўзланганмақсадга эришиш бўйича ҳамкорликда ишлашнинг ўзига хослиги, яъни, ўқитиш методлари белгиланган мақсадга етиш учун таълим вазифаларини ҳал этишда ўқитувчи ва ўқувчининг ҳамкорликдаги фаолиятидир.

Ушбу фан кенг тармоқли педагогика фанининг бир тармоғи ҳисобланиб, унинг асосий вазифаларига қуйидагилар киради:

- Касбий таълим вазифаларини асослаш, уларнинг таълимий ва тарбиявий аҳамиятини очиб бериш;
- Ўқув материаллари мазмунини очиб бериш;
- Таълим жараёнини ташкил этиш методларини асослаш;
- Касбий билимларни шакллантирувчи педагогик ва ахборот технологияларини асослаш.

Ушбу фан магистрант талабаларга мутахассислик фанлари бўйича чуқур билим беришга йўналтирилган бўлиб, унда ўқитиш усуллари ҳақида маълумот берилиб, таълимнинг ташкилий педагогик шароитлари очиб берилади.

Ушбу фан 18 соат маъруза, 18 соат амалий машғулот ва 29 соат мустақил таълимдан ташкил топган бўлиб магистратуранинг 2-семестрида ЁБКТФ талабалари учун ҳафтасига 2 аудитория соати ҳажмида қуйидаги мавзулар бўйича ўқитилади:

Маърузалар:

04.02.2019 - "Махсус фанларни ўқитиш методикаси" фанининг педагогика фанлари соҳасида тутган ўрни

11.02.2019 - Олий мактабда ўқув жараёни илмий ташкил этиш

18.02.2019 - Махсус фанларини ўқитиш тамойиллари

25.02.2019 - Таълим мазмунини белгловчи ҳужжатлар

1-оралиқ назорат

18.03.2019 - Мутахассислик бўйича дарсларни режалаштириш

25.03.2019 - Махсус фанлант ўқитишнинг методлари ва шакллари

06.05.2019 - Махсус фанларини ўқитиш соҳасида илмий-тадқиқотларни амалга ошириш

13.05.2019 - Махсус фанларни ўқитишда талабалар ўзлаштириш дараиасини баҳолаш

20.05.2019 - Махсус фанларини ўқитишда тарбия жараёни

2-оралиқ назорат

Амалий машғулотлар:

04.03.19 - Таълим йўналишлари ва мутахассисликлари бўйича Давлат таълим стандартларини таҳлил қилиш.

11.03.19- Бакалаврият ва магистратура таълим йўналишлари бўйича ўқув режаларини ўрганиш ва таҳлил қилиш. Мутахассисликлари бўйича ўқув режаларини ўрганиш ва таҳлил қилиш. Махсус фандан мавзунинг ва дарсинг тақвимий режасини тузиш.

01.04.19 - Махсус фанлардан маъруза дарсларини ўтиш методикасини ишлаб чиқиш. Махсус фанлардан амалий машғулотларни ўтиш методикасини ишлаб чиқиш. Махсус фанлардан лаборатория дарсларини ўтиш методикасини ишлаб чиқиш.

08.04.19 - Кимёвий технологияларга оид махсус фанларни ўқитишда таълим методларини танлаш.

15.04.19 - Кимёвий технологияларга оид махсус фанларни ўқитишда замонавий педагогик технологияларни қўллаш

22.04.19 - Кимёвий технологияларга оид махсус фанларни ўқитишда модулли таълим технологияларини қўллаш. Кимёвий технологияларга оид махсус фанлардан муаммоли дарсларни ташкил этиш ва ўтказиш.

29.04.19 - Кимёвий технологияларига оид махсус фанларни ўқитиш самарадорлигини ошириш йўллари. Техник фанлар бўйича мустақил таълимни ташкил этиш ва услубий таъминотини ўрганиш.

27.05.19 - Ўқув амалиётларини ташкил этишдаги инновацион ёндашувларни

тадқиқ қилиш

03.06.19 - Махсурс фанлардан курс лойиҳаларини бажариш тартиби

Мустақил таълим топшириқлари:

1-оралиқ назорат учун:

FAQ – Frequently Asked Questions (Кўп сўраладиган саволлар), яъни ўқитувчига савол билан муносабат қилиш)- 5 балл

Q/A – Questions and Answers (саволларга жавоб бериш)- 5 балл

SWOT - SWOT таҳлил (Strength, Weakness, Opportunity, Threats - берилган объектнинг кучли, кучсиз жиҳатлари, имкониятлари ва хавф-хатарларини таҳлил қилиш) - 5 балл

Link - Ҳаволали саволлар (берилган ҳаволадаги материални чекланган ҳажмда изоҳлаш) - 5 балл

2-оралиқ назорат учун:

Тест - фан мавзулари бўйича тест ечиш - 10 балл

Case - танланган мутахассислик фани бўйича кейс ишлаб чиқиш - 10 балл

Якуний назоратнинг ташкил этилиши

Якуний назорат ҳамкорликдаги тақдимот шаклида ўтказилади. Битта мавзуни 2 талаба ҳамкорликда тақдимот қилади ва тақдимотни ўз телефонида видеога олади. Мавзу танлашда талабанинг журналдаги рақамига мўлжал олиш тавсия этилади. Баҳолаш 100 баллик тизимда амалга оширилади ва 5 баллик тизимга қуйидагича ўтказилади:

5 баҳо - 90-100 балл

4 баҳо – 70-89 балл

3 баҳо – 60-69 балл

2 баҳо – 0-59 балл

0 баҳо – агар талаба якуний назоратда иштирок этмаса.

Бунда қуйидаги мезонлар инобатга олинади:

1. Тақдимот сифати — **10 балл**, шу жумладан:
 - слайдлар сонининг 8-15 та бўлиши;
 - фақат матн бўлмаслиги, видео, фото, расм, схема, график, жадвал каби кўргазмали материаллардан фойдаланилганлиги;
 - интернет материалларидан фойдаланилганлиги;
 - дарс вақтида ёзилган маъруза конспектидан фойдаланилганлиги.
 2. Тақдимотнинг давомийлиги ва структураси — **4 балл**, шу жумладан:
 - тақдимотнинг 10 минутдан ошмаслиги;
 - тақдимотда титул, режа, кириш, асосий қисм, хулоса, фойдаланилган адабиётлар ва чиқиш слайдларининг бўлиши.
 3. Тақдимот жараёни сифати — **30 балл**, шу жумладан:
 - контентнинг мавзуга мослиги;
 - мисол ва намуналар келтирилганлиги, ижодкорлик;
 - ҳамкорликда тақдим этилиши;
 - тақдимот ва савол-жавоб вақтида одоб-ахлоқ қоидаларига риоя этилиши (мулозимат, этикет);
 - тақдимотда педагогик маҳорат элементларидан фойдаланилганлиги (аудиторияни жалб қилиши, актёрлик элементлари, жест ва мимика, нутқнинг равллиги, риторик саволлар ва мурожаат,);
 - АКТ ни қўллаш, кийиниш маданияти, видеотасвирнинг сифати.
 4. Саволларга жавоб бериш — **50 балл**.
 5. Бошқа тақдимотлар вақтидаги фаоллиги (саволлар ва таклифлар бериши) — **6 балл**.
- Жами — **100 балл**.

2. Таълим соҳасида Давлат сиёсатининг асосий тамойиллари.

Маълумки таълим жараёнида ахборот ва маълумотлар олинади ва тарбия амалга оширилади. олинади ва тарбия амалга оширилади. Таълим тор маънода – ўқитиш тушунчасини беради. Демак таълим - бу билим бериш ва

малака кўникмаларини хосил қилиш жараёнидир. Таълим кишини ҳаётга ва меҳнатга тайёрлашнинг асосий воситаси бўлиб хизмат қилади.

Тарбия – шахс онгини жамиятнинг мақсад ва вазифаларига мувофиқ равишда таркиб топтириш ва вазифаларига мувофиқ равишда таркиб топтириш ва ривожлантириш жараёни. Тарбия шахснинг индивидуал тараққиёти, ахлоқий, ақлий, эстетик, маънавий, жисмоний тараққиёти, ахлоқий, ақлий, эстетик, маънавий, жисмоний камолотида етакчи рол ўйнайди. Демак тарбия кишиларнинг ижтимоий, иқтисодий ва маданий ҳаётида фаол иштирок этишга қаратилган барча маданий ҳаётида фаол иштирок этишга қаратилган барча таъсирлар мажмуи.

Таъсирлар – оилада, таълим муассасаларида, ижтимоий, сиёсий, нодавлат ташкилотларда, ОАВ орқали, радио телевидение орқали бўлиб, у тарбияга кучли таъсирини ўтказди.

Тарбия – таълим билан узвий боғланган, уларни бир биридан ажратиб бўлмайди. Яъни таълим – тарбиянинг муҳим воситаси бўлиб, кўп мақсад ва вазифалар у орқали амалга оширилади.

Ўзбекистон Республикасининг конституциясининг 37- моддасида “Ҳар бир шахс меҳнат қилиш, эркин касб танлаш, адолатли меҳнат шароитларида ишлаш ва қонунда қўрсатилган тартибда ишсизликдан химояланиш ҳуқуқига эгадир”, 41-моддасида эса “ҳар ким билим олиш ҳуқуқига эга, бепул умумий таълим олиш давлат томонидан кафолатланади. Мактаб ишлари давлат назоратидадир” деб қайд қилиб қўйилган.

Биринчи Президентимиз И. Каримов Ўзбекистон Республикаси Олий мажлиси IX сессиясида сўзлаган нутқида: “Олий мажлиснинг бугунги сессиясида муҳокама қилинаётган, ҳаётимизни ҳал этувчи муҳим масалалари қаторида таълим-тарбия тизимини тубдан ўзгартириш, уни янги замон талаблари даражасига кўтариш, баркамол авлодимиз келажагига дахлдор қонун лойиҳаси ҳам бор” деб таъкидлаган эдилар.

Давлат сиёсатининг таълим соҳасидаги асосий тамойиллари қуйидагилардан иборат:

1. Таълимнинг инсонпарварлиги ва демократик характерга эга эканлиги;
2. Таълимнинг узлуксизлиги ва узвийлиги;
3. Умумий ўрта ва ўрта махсус, касб-ҳунар таълимининг мажбурийлиги;
4. Ўрта махсус, касб-ҳунар таълимини академик лисей ёки касб-ҳунар коллежларида амалга оширишнинг ихтиёрийлиги;
5. Таълим тизимининг дунёвий характерда эканлиги;
6. Давлат таълим стандартлари доирасида таълим олишнинг ҳамма учун очиклиги;
7. Таълим дастурларини танлашга ягона ва табақалаштирилган ёндашув;
8. Билимли бўлимни ва истеъдодни рағбатлантириш;
9. Таълим тизимида Давлат ва жамият бошқарувининг уйғунлаштириш.

3. Махсус фанларнинг ўзига хос хусусиятлари.

Мутахассислик фанларининг хусусиятларига қуйидагилар киради:

- Мутахассислик фанлар блоки талабаларга уларнинг касбий фаолияти бўйича билим ва кўникмаларини шакллантиради.
- Олий таълимнинг Давлат Таълим Стандартларида (Асосий қоидалар) магистратура босқичи учун мутахассислик фанлари блокига назарий таълимнинг 55-70% ажратилади.
- Бакалавр таълим дастурида махсус фанлар блоки аниқ магистратура мутахассислиги учун келгусидаги таълимни онгли равишда танлаш учун асос бўла олади.
- Магистратура таълим тузилмасида махсус фанлар блоки мутахассисликлар бўйича назарий ва амалий билимлар, кўникма ва малакаларни шакллантиришга йўналтирилган.

Таянч сўз ва иборалар.

Мутахассислик, метод, методика, таълим, тамойил, педагогика, жараён, педагогик технология, усул, ўқитиш шакли, ўқув жараёнини ташкил этиш, умумий-ўрта, ўрта-махсус, касб-ҳунар, олий, давлат таълим стандарти, фанлар блоки.

Назорат саволлари:

1. Таълим соҳасидаги ислохатларга нималар киради?
2. Махсус фанларини ўқитиш методикаси фанининг мақсади ва вазифалари нимадан иборат?
3. Метод тушунчасини изоҳланг.
4. Етук билимдон мутахассисларни тайёрлаш нималарга боғлиқ?
5. Методика тушунчасини изоҳланг.
6. Ўқитиш методикаси деганда нима тушунилади?
7. Давлат сиёсатининг таълим соҳасидаги асосий тамойилларини келтиринг?
8. Мутахассислик фанларининг қандай хусусиятлари мавжуд?

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Ш.М.Мирзиёев “Буюк келажакимизни мард ва олижаноб халқимиз билан бирга қураимиз”. Т. “Ўзбекистон”, 2017. 488 б.
2. Ходжабоев А.Р., Хусанов И.А. Касбий таълим методологияси. Дарслик– Т.: “Фан ва технология”, 2007. – 192 б.
3. Фарберман Б.Л. Составление педагогических тестов.– Т.:ТАДИ,1993.- 80с